

EDUSKUNNAN
PUOLUSTUSVALIOKUNTA

Helsingissä

15 päivänä joulukuuta 1992

Lausunto n:o 6

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 11 päivänä joulukuuta 1992 hallituksen esityksen n:o 343 laiksi valtion eläkelain muuttamisesta sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevalle käsiteltäväksi samalla määrännyt, että puolustusvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina nuorempi hallitussihteeri Erik Strömberg valtiovarainministeriöstä, hallitusneuvos Kauko Nuutinmäki ja varatuomari Juha Sarkio puolustusministeriöstä, kenraalimajuri Ilkka Ranta pääesikunnasta, everstiluutnantti Martti Kukkonen ja varatuomari Olli Hakkarainen rajavartiolaitoksesta, puheenjohtaja, eversti Kalevi Usva Upseeriliitto ry:stä sekä puheenjohtaja Pentti Järvinen Päälystöliitto ry:stä. Valiokunta on myös pyytänyt ja saanut kirjallisen asiantuntijalausunnon Ilmavoimien Lentäjähdistys ry:ltä.

Hallituksen esitys

Hallitus ehdottaa valtion eläkelakia muutettavaksi siten, että vuoden 1992 jälkeen palvelukseen tulevilla uusilla upseereilla ja opistoupseereilla olisi oikeus siirtyä vanhuuseläkkeelle, jos heille on kertynyt eläkkeeseen oikeuttavaa palvelusaikaa vähintään 30 vuotta ja he ovat täyttäneet 55 vuotta. Nykyisin eläkkeen saamiseksi edellytetään sotilasarvosta riippuen 20 tai 25 vuoden palvelusta. Lentäjätutkintoa edellyttävässä virassa palvelevilla olisi esityksen mukaan oikeus siirtyä vanhuuseläkkeelle 45 vuoden iässä.

Sotilaseläkettä karttuisi ehdotuksen mukaan 2 % eläkkeen perusteena olevasta palkasta vuodessa. Täysi 60 %:n suuruinen eläke karttuisi siten 30 vuodessa.

Hallitus ilmoittaa tarkoituksena olevan, että 30.6.1992 mennessä selvitetään, miten vastaavat muutokset koskevat voimassa olevia palvelus-

suhteita. Tältä osin tarkoituksena on saattaa muutokset voimaan vuoden 1995 alusta.

Hallitus on jo ennen esityksen valiokuntaan lähettämistä toimittanut siihen kaksi muutosehdotusta, joista toinen koskee 18 §:n 9 momenttia ja toinen voimaantulosäännöstä.

Valiokunnan kannanotot

Puolustusvaliokunta katsoo, ettei hallituksen esityksen valmistelu vastaa asioiden valmistelulle yleisesti asetettavia vaatimuksia, mitä osoittavat muun muassa jo ennen eduskuntakäsittelyn alkamista toimitetut muutosehdotukset. Hallituksen esitykseen johtanut säädösvalmistelu on tapahtunut niin, ettei esimerkiksi rajavartiolaitoksella ole ollut mahdollisuutta osallistua siihen. Puolustusministeriön ja valtiovarainministeriön työryhmissä ei ole ollut myöskään ilmavoimien esikunnan tai Ilmavoimien Lentäjähdistys ry:n edustusta mukana. Esityksen käsittelyaikataulu ei anna eduskunnalle riittävää mahdollisuutta perehtyä lakiehdotuksen sisältöön ja tehdä siihen tarvittavia korjauksia. Esitykseen sisältyy liian paljon jatkoselvittelyn kohteeksi jääviä asioita, jotta kokonaisuuden hahmottaminen olisi täysin mahdollista.

Valiokunta katsoo, että esitystä on valmisteltu yksipuolisesti lähtien pelkistä eläkepoliittisista näkökohdista, vaikka asialla on myös turvallisuuspoliittinen ulottuvuutensa. Näin ollen erityispiirteitä, jotka saattavat vaikuttaa puolustusvalmiutta alentavasti, ei ole otettu huomioon. Maanpuolustukselle sotilaseläkejärjestelmä on keskeinen ja kiinteä osa puolustusvalmiutta; sen avulla tuotetaan reserviä sodan ajan joukkoihin täydentämään vähäistä palveluksessa olevaa kantahenkilökuntaa sekä pidetään palveluksessa olevien upseerien ja opistoupseerien ikärakenne sopivana. Puolustusvoimien kannalta keskeinen kysymys on ikärakenteen sekä reservin määrän ja laadun säätely järjestelmän tarpeiden mu-

kaan. Järjestelmä ei voine pohjautua pelkästään yksilön vapaaseen tahtoon perustuvaan reservin muodostukseen. Säätelyn tulee tapahtua sekä järjestelmän että yksilön kannalta kohtuullisilla taloudellisilla ehdoilla.

Hallituksen esityksen mukaan maanpuolustuksen suorituskyvyn kannalta tarvitaan erityisesti 30—42-vuotiaita upseerin tai opistoupseerin ammattikoulutuksen saaneita, sijoituskelpoisia sotilasjohtajia. Valiokunta katsoo, että myös sodan ajan joukkojen valmiuden kannalta korvaamattoman, parhaiten koulutetun 48—55-vuotiaan reservin määrä tulee turvata.

Hallituksen esityksen yleisperusteluissa todetaan tarkoituksena olevan, että nuoremman johtajareservin muodostumiseksi perustetaan määrääkäs sotilaskorvauksia, joiden määrääjän päätöksessä maksettaisiin eroraha tai toistuvaiskorvaus. Lakiehdotuksen sisältämä järjestelmä täyttää valiokunnan saaman selvityksen mukaan sinänsä puolustusvoimien perustarpeet. Valiokunnan käsityksen mukaan tulisi kuitenkin tässä vaiheessa — ennen kuin asia on selvitetty — puhua lyhytaikaisemmista palvelussuhteista määrääkäsajan sijasta.

Puolustusvaliokunta pitää epäkohtana, että muutosehdotuksen kokonaiskustannuksia ei ole laskettu. Hallituksen esityksessä todetaan, että tasapainotilanteessa noin vuonna 2020 voidaan arvioida, että säästöt nykyiseen järjestelmään verrattuna ovat noin 230 miljoonaa markkaa vuodessa. Valiokunnan pyynnöstä on lisäksi tehty arviolaskelma siitä, kuinka muutokset vaikuttisivat eläkemaksuihin ja eläkemenoihin lähitulevaisuudessa. Maksettavat erorahat määrääkäsajille, määrääkäsajan lyhyestä palveluksesta aiheutuvat koulutuksen lisäkustannukset ja maksettavat toistuvaiskorvaukset 48 vuoden iässä eroaville ovat vasta selvittelyn alaisena. On pelättävissä, että merkittävä osa lasketuista säästöistä menetetään esimerkiksi lisävirkojen perustamisessa. Kuitenkin esimerkiksi pelkästään tarvittavien hävittäjäohjaajien lisävirkojen perustamisen

elinikäinen kustannusarvio olisi valiokunnan saaman selvityksen mukaan noin 420 miljoonaa markkaa.

Valiokunta korostaa puolustusvoimien sotilasjohtajien koulutusjärjestelmän, palvelussuhteen ehtojärjestelmän ja toiminnallisen järjestelmän kokonaisuutta. Valiokunta muistuttaa eduskunnan vuoden 1992 tulo- ja menoarvion käsittelyn yhteydessä lausumasta kannasta, jonka mukaan sotilaseläkejärjestelmää kehitettäessä tulee ottaa huomioon puolustusjärjestelmämme erityispiirteiden lisäksi mahdollisuuksien mukaan myös puolustusvoimien palkkaus- ja virkarakenteen kehittämisen tavoitteet.

Valiokunta edellyttää, että puolustusvoimien palkka- ja virkarakenteiden kehittämisen tavoitteet käsitellään pikaisesti siten, että ne voidaan ottaa huomioon kaikkia uuden sotilaseläkejärjestelmän piiriin tulevia koskevana.

Puolustusvaliokunta toteaa, että nyt ehdotetun kaltaisen sotilaseläkejärjestelmän siirtymäsäännösten tulisi olla erityisen selkeät. Hallituksen esityksen voimaantulosäännökset eivät joidenkin asiantuntijoiden mielestä täytä tätä vaatimusta, minkä johdosta kaikki, jotka tuntevat tilanteensa epävarmaksi, ovat lähdössä eläkkeelle.

Valiokunta pitää hallituksen esitykseen sisältyvää lakiehdotusta tarkoituksenmukaisena edellyttäen, että se hyväksytään samanaikaisesti valtion eläkelakiin ehdotettujen muiden muutosten (HE 110) kanssa ja puoltaa sen hyväksymistä valtiovarainministeriön siihen myöhemmin ehdottamien muutoksiin.

Edellä esitetyn perusteella puolustusvaliokunta esittää kunnioittaen lausuntonaan,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja

että sosiaali- ja terveysvaliokunta mietintöään laatiessaan ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lamminen, jäsenet von Bell, Kasurinen, Korva, Laivoranta,

Pykäläinen, Rauramo, Rimmi, Rossi, Seivästö ja Vihriälä sekä varajäsenet Jouppila ja Kohijoki.

Eriävä mielipide

Valiokunnan lausunnossa esitetyillä perusteilla katsomme,

Helsingissä 15 päivänä joulukuuta 1992

Anna-Liisa Kasurinen
Aarno von Bell

että valiokunnan olisi tullut lausuntonaan esittää hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämistä.

Eila Rimmi
Tuija Maaret Pykäläinen

